

TRANSNATIONELLA FÖRETAGS INTRESSENS PÅVERKAN PÅ STATERS AGERANDE

En analys av det brittiska ostindiska kompaniets roll i koloniseringen
av Indien

Abstract

Denna text har som syfte att genom en fallstudie av det brittiska ostindiska kompaniets påverkan på den brittiska staten under koloniseringen av Indien visa vikten av att föra in transnationella företag i IR. I analysen undersöks hur liberalismens och marxismens analys av koloniseringen förändras när transnationella företag tas in som analysenhet. Detta görs genom att processpåra koloniseringen och se vilken roll kompaniets intressen spelade i statens agerande för att sedan jämföra detta med de två teoriernas förklaringar till processen. För att undersöka kompaniets roll används konstruktivismen och dess syn på hur identitet påverkar intressen.

Textens slutsats är att den brittiska statens agerande påverkades av kompaniets intressen, och att detta inte reflekteras i marxismen och liberalismen. Således menar denna text att transnationella företags intressen måste tas in i analysen av staters agerande och inte endast som en del av staten för att undvika reduktionistiska deduktioner. Textens syfte är inte att kartlägga ett nytt teoretiskt ramverk utan snarare visa på den framtida forskning som kan göras kring ämnet. Forskning som föreslås i texten är en större analys bestående av fler fall och en etablering av en tydlig teori kring transnationella företags påverkan på staters intressen.

Nyckelord: Transnationella företag, Liberalism, Marxism, Konstruktivism, Kolonisering, Internationella Relationer, Brittiska ostindiska kompaniet, Indien

Antal ord: 9866

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 Problemformulering	3
1.2 Syfte	4
2. Bakgrund	5
3. Tidigare forskning	6
3.1 Liberalism	6
3.2 Marxism	8
3.3 States, firms and diplomacy (Strange, 1992)	9
3.4 States versus Corporations: Rethinking the Power of Business in International Politics (Babic et Al. 2017)	9
4. Teori	9
4.1 Konstruktivism	10
5. Metod och material	11
5.1 Material	11
5.2 Processpåring	12
5.3 Definitioner och begrepp	13
6. Analys och diskussion	14
6.1 Grundandet av BOK	14
6.2 Fort William konflikten	17
6.3 Slaget vid Plassey	21
6.4 Slaget vid Buxar	23
7. Resultat	26
7.1 Förslag till framtida forskning	27
8. Referenser	28

1. Inledning

“Our contention is that transnational corporations should now be put center stage, [...] the study of international relations must move with the times, or be marginalized as a narrow specialism.” - Susan Strange (1992)

1.1 Problemformulering

För 30 år sedan publicerades Susan Stranges banbrytande artikel “States, firms and diplomacy” i vilken hon argumenterade för vikten av att inkorporera transnationella företag i internationella relationer (IR). Artikeln fastslår att det är tydligt att företags val att samarbeta med vissa länder har, och kommer att ha, betydande effekt på den globala politiska ekonomin, och därmed den globala politiken. Strange menar att den moderna studien av IR har kedjat sig till den realistiska synen på staten som den huvudsakliga analysenheten, med transnationella företag tvingade till att spela biroll i teorierna. 25 år senare uppmärksammade Milan Babic et al. att IR fortfarande hade ett underskott av analytiska ramverk för att analysera transnationella företags påverkan på den internationella sfären. I deras text formulerar de ett teoretiskt ramverk för att analysera hur stater använder transnationella företag för att främja deras intressen. Ett problem har alltså uppstått inom disciplinen i vilket en enhet med substantiell makt har fallit mellan nivåerna av analys, något som kan ha påverkan på validiteten av mycket forskning. Det här problemet formuleras i både Stranges och Babic et als. texter som ett historiskt sett nytt fenomen och något som först börjat ha seriös påverkan på global politik under det senaste århundradet. Det är den här textens mening att detta inte är ett nytt fenomen utan något som går att observera sedan skapelsen av aktiebolaget som en idé med organiseringen av de europeiska handelskompanierna på tidigt 1600-tal. Dessa handelskompanier samlade arméer och beskattade territorium, och gjorde allt ifrån kontorshus i centrala europeiska handelsstäder. Att undvika att se hur dessa handelskompaniers intressen har påverkat europeiska staters agerande under den koloniala expansionen ser vi som reduktionistiskt och som ett tydligt exempel på varför IR som disciplin måste inkorporera det transnationella företaget som en enhet i analysen.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är därför att genom en fallstudie av det brittiska ostindiska kompaniets (hädanefter BOK, företaget, kompaniet) påverkan på den brittiska staten under koloniseringen av Indien visa vikten av att föra in transnationella företag i IR och hur företags påverkan på global politik inte bara kan ses som ett modern fenomen. Textens frågeställning kommer därför vara: *“hur påverkade det brittiska ostindiska kompaniets intressen den brittiska statens agerande under den koloniseringen av indien?”*. Babic et al. analyserar i sin text hur stater använder sig av företag, den här texten kommer följa författarnas råd och istället försöka se till företags påverkan på stater. På grund av gränserna som sätts av uppsatsen kommer detta ambitiösa mål enbart kunna utforskas till viss mån, men syftet med texten är samtidigt att skapa en grund för framtida forskning - inte att fastslå ett nytt teoretiskt system.

För att visa hur en inkorporering av företag som en enhet i analysen kan ge mer djupgående analys kommer vi först att analysera koloniseringen av Indien från två tidigare teorier, Liberalism och Marxism. Dessa två teorier har valts för deras grundläggande kontrasterande skillnader i den normativa synen på kapitalismen som ekonomiskt system, samt deras fokus på staten som analysenhet. Genom att ställa dessa två teorier mot varandra syftar texten till att kunna ge en mer nyanserad syn på hur företag kan inkorporeras i olika teoretiska ramverk och samtidigt ge texten en grund i etablerad IR teori. Anledningen till att vi i texten klassar dem som tidigare forskning är för att vi ser liberalismen och marxismen som tidigare försök att undersöka och förstå internationella relationer, något vi också vill. Vi vill samtidigt med klassifikationen skicka en signal att liberalism och marxism inte står i fokus i analysen.

Istället kommer vi försöka att med hjälp av vår valda teori, Konstruktivism, konstruera ett perspektiv i vilket företags intressens påverkan på staters agerande kan analyseras. Det här perspektivet kommer sedan ställas mot liberalismen och marxismen för att undersöka hur analysen förändras av inkorporeringen av företaget som en enhet. Vi har här valt att utgå från konstruktivismen då den, även fast den själv saknar en fastställd syn på företaget som enhet, står närmast vår frågeställning om hur intressen påverkar agerande. Vi har valt att använda oss av konstruktivism som teori då vi anser att dess fokus på hur identitet påverkar intressen som i sin tur påverkar agerande lämpar sig som en grund att föra in företaget som en analysenhet i. Vi tänker här att vår frågeställning utgår ifrån hur (företags)

intressen påverkar (stater) agerande, och att även fast denna teori även är statscentrerad så har konstruktivismen den mest solida basen för oss att expandera vår egen syn på företags roll inom IR

Som Strange påpekade i sin artikel så är analysen av transnationella företag inom IR viktig, inte bara för disciplinen utan för samhället i helhet. Det är inte den här textens mening att bortkasta synen på problemet som modernt, utan att bygga på detta och visa att relevansen går ännu djupare. Vi finner därför att den här textens problem och syfte är både inom- och utomvetenskapligt relevant.

2. Bakgrund

Då textens mål är att genom processpåring analysera företagets roll i kolonisering av Indien är bakgrunden till detta viktig för att analysen ska kunna ses i sin historiska kontext. Texten har valt att utgå från Allahabadfördragen som den avgörande punkten för koloniseringen av Indien (Bhattacharje, 2008, A96), något vi argumenterar för i början på analysen. I detta segment kommer därför bakgrunden till detta fördrag ges, för att senare kunna analyseras i analysen.

Det brittiska ostindiska kompaniet grundades år 1600 med ett utsatt mål att bedriva kryddhandel med ostindien och konkurrera med det nederländska ostindiska kompaniet. Genom att kungligt brev fick företaget monopol på all handel med ostindien (Britannica Academic, 1998). Under en hundraårsperiod etablerar sig BOK som en handelskraft i norra Indien. Men det är först på 1700 talet som händelseförloppet som leder till Allahabadfördragen tydligt går att se. Det bengaliska furstendömet är ute efter att säkra, och expandera, sin makt. BOK:s handelsfort, Fort Williams, som har byggts upp vid Kolkata och är en av BOK:s viktigaste punkter för handel (Dalrymple, 2019, 99-106), ses därför som ett mål och invaderas.

Tre av den brittiska statens regementen royal artillery ledda av företaget och en flottilj ledd av staten, vars mål är att försvara företaget från attacker av Frankrike anländer samtidigt till området. Företagets officer tar, efter avvägning med den statliga amiralen för flottiljen, kontroll över samtliga trupper för att återerövra Fort William.

Efter en framgångsrik återerövring av fortet förklarar företaget och staten krig på det bengaliska furstendömet. Kriget slutar med vinst för företagets och statens trupper, vilket

leder till landvinningar samt skattelättnader för företaget (Dalrymple, 2019, 107, 110-111, 114).

Det här följs i sin tur av att en falang inom det bengaliska furstendömet betalar BOK med pengar och landägor för att avsätta det bengaliska styret. Detta leder till slaget vid Plassey och nytt styre i Bengal (Dalrymple, 2019, 119-122, 125-128).

Efter slaget vid Plassey följer en period där BOK har en särställning som den militärt starkaste makten i norra indien, och drar nytta av detta för att exploatera den befolkning som nu har hamnat under dem. Samtidigt hamnar det bengaliska furstendömet i administrativt kaos, den nya fursten beskrivs som inkompetent och snart anlitas företagets soldater ännu en gång för att utföra en ny kupp (Dalrymple, 2019, 135, 140-143, 153-159).

Den nya ledaren för Bengal som tillsätts i den andra kuppen visar sig vara kompetent och effektiv i sin administration. Det här förväntade sig inte företaget som nu får många av deras inofficiella förmåner tilldelade till dem efter slaget vid Plassey borttagna. Hotet av BOK:s militära förmåga får dock den nya fursten att modernisera sin egen armé med europeiska legoknektar och alliera sig med fursten av Awadh och den moguliska kejsaren. Med hans nyfunna militära makt försöker han ta tillbaka kontrollen över Bengal genom att fängsla och bestraffa handelsmän som bryter mot lagen - något som BOK bemöter militärt (Dalrymple, 2019, 161-162, 167-172, 186-190).

Efter en period av konflikt och oroligheter möts mogulernas och BOK:s arméer vid slaget vid Buxar. Företagets trupper lyckas vinna slaget vilket leder till en total reträtt av den moguliska arméen och fängslandet av den bengaliska fursten. Detta slag följs av Allahabadfördraget, i vilket furstarna går med på att ge företaget *diwani* rättigheter i områdena Bengal, Bihar och Orissa. *Diwani* rättigheter innebär bland annat att BOK har ensamrätt att skatta alla invånare i dessa tre områden (Dalrymple, 2019, 197-202, 207-209).

3. Tidigare forskning

3.1 Liberalism

Liberalismen är en teori inom internationella relationer som har som avsikt att förklara det som händer inom den internationella sfären. Vår text har som syfte att visa vikten av att föra in transnationella företag i IR och vi har därför valt att använda liberalism som tidigare forskning - då även fast det är en bred teori som behandlar många områden så är det en av de huvudsakliga tidigare forskningarna kring IR, området vi diskuterar.

Som en teori inom internationella relationer beskrivs den som tillhörande den gruppering av teorier som beskrivs som rationella teorier (Reus-Smit, 2013, 218). Det här innebär att liberalismen utgår ifrån en syn på människans natur som rationell - mätt efter "rational choice theory".

Liberalismen har länge försökt förklara de fenomen som finns inom internationella relationer och har ofta valt att se staten som den centrala aktören. Det här kulminerar i vad som kallas för "inside looking out" perspektiv, som innebär att man genom att förstå staters interna ordning kan förstå deras externa agerande (Burchill, 2013, 59). Som exempel på detta finns Fukuyamas forskning på 90-talet kring den liberala demokratins normativa värde i den internationella sfären. Schumpeter i sin tur argumenterade för att krig är en följd av en aggressiv elit och ett system med avsaknad av ansvarsutkrävande (Burchill, 2013, 61). Båda dessa exempel visar liberalismens val att fokusera på staten och dess kringliggande institutioner inom internationella relationer.

Den internationella arenan består för liberalismen nästan uteslutande av stater och dess institutioner. Det här leder till att de problem som teorin försöker besvara är fokuserade på relationer mellan stater, såsom krig - vars lösning är förändring av den interna ordningen av staten.

Detta "inside looking out" perspektiv bygger sedan vidare på antaganden såsom Schumpeters genom att förespråka teorin om den demokratiska freden (Burchill, 2013, 62). Liberalismen menar att den interna ordning som demokrati kräver med sitt fokus på ansvarsutkrävande och representation gör det omöjligt för två liberala demokratier att gå i krig mot varandra. Det finns samtidigt en annan del av teorin som förespråkar demokratiers normativa effekt att främja konflikthantering och kompromissande.

Liberalismen utgår även ifrån att den interna ordning inte bara påverkas av statsskicket utan även det ekonomiska systemet. Som exempel på detta lyfter Burchill fram att 1700- och 1800-talets liberaler menade att dåtidens ekonomiska system av merkantilism ledde till att det enda sättet för en stats ekonomi att växa var genom att erövra andra ekonomier (2013, 65). Moderna liberaler förespråkar därför den liberala frihandeln, som genom komparativa fördelar visar att stater skadas av autarki, det rationella valet för stater blir då att öppna ekonomin och handla fritt (Burchill, 2013, 65).

Detta tankesätt expanderades sedan till den liberala teorin om interdependens. Ekonomisk interdependens innebär att staters intressen enas genom frihandel, då de skadas

mer av att bryta handeln och lösa konflikter militärt än de skulle att lösa dem inom ett gemensamt ekonomiskt ramverk (Burchill, 2013, 66).

3.2 Marxism

Motsatt liberalismen kommer vi titta på marxism som kritisk teori för dess skilda syn på ekonomi och internationellt samarbete. Marxismen fungerar som kritik till liberalismens idé om öppen fri handel och interdependens. Den fria handeln ses inte som ett sätt att främja ekonomin men som ett verktyg för att sätta press på nationella stater och avreglera sektorer av deras ekonomi för att främja transnationella företag och kapitalism. Tanken om en internationell församling av samarbetande stater ser marxismen som ett sätt för den styrande eliten att kontrollera de arbetande klasserna. (Linklater, 2013, 130-131, 136-137).

Inom IR talar Marxism om beroendeteori och hur kärnstater utnyttjar periferistater. Kärnstaterna består av kapitalistiska stormakter som utnyttjar de mindre staternas naturresurser och arbetskraft. Periferistaternas formas och stöps i den kapitalistiska andan genom politiska påtryckningar, experter och transnationella företag för att utnyttja deras resurser. Marxismen talar om hur man måste förstå imperialismen och de perifera folkens roll i en exploaterande global kapitalistisk ekonomi för att förstå hur världen fungerar (Linklater, 2013, 125-128).

Vidare ser marxismen på staten som en kapitalistisk våldsapparat. Den dominerande eliten använder staten för att kontrollera andra samhällsklasser och säkra den dominerande klassens intressen. Det här gör att staten ger upp för den kapitalistiska världen och ökar klyftorna mellan de som äger och kontrollerar arbetskraften och de undre klasserna. Monopol skapas, stöttade av nationella och transnationella institutioner, inhemska och internationella lagar. Krig förklaras genom statlig kapitalism, kapitalistiska stater krigar mot varandra och socialistiska stater (Linklater, 2013, 130-132).

Vi vill poängtera att marxistisk teori främst är statscentrerad, väldigt sällan talas det om företag och isåfall endast som en del av staten och den dominerande eliten. Vi vill visa på att ett transnationellt företag är en viktig aktör att analysera som en del av internationella relationer.

3.3 States, firms and diplomacy (Strange, 1992)

Susan Stranges artikel är en av artiklarna inom disciplinen som har haft som mål att analysera transnationella företags roll och påverkan inom internationella relationer. Hon analyserar från perspektivet av internationell politisk ekonomi, som i regel delar många grundantagande med liberalism. I artikeln talar Susan Strange om hur transnationella företag i processen att etablera sig i länder påverkar deras policybyggande (Strange, 1992, 2). Hon menar att det finns en tydlig trend i alla dessa fall på att både företag och stater på senare tiden har börjat konkurrera mer om världsmarknadsandelar (Strange, 1992, 4). Hennes slutsats är att det nu är uppenbart att transnationella företags roll i den internationella sfären är på frammarsch och måste läggas i fokus för forskare inom internationella relationer (Strange, 1992, 5 & 14-15). Stranges artikel är viktig för den här texten då det är ett av de tidigare försöken att inkorporera företaget som en enhet inom IR-analys.

3.4 States versus Corporations: Rethinking the Power of Business in International Politics (Babic et Al. 2017)

I artikeln sätter Babic et Al fokus på att försöka förklara var i det internationella systemet vi finner makt. De baserar denna artikel på Stranges artikel och försöker etablera en analys i vilket transnationella företag ses som sammanställda aktörer till stater. De menar att ett statscentrerat perspektiv som ser transnationella företag som subsidiära till stater missar att se den självständiga makten företag har. Analysen som tas upp i deras text kan liknas till en systemteori, vilket ställer sig förbi vårt perspektiv som hamnar på enhetsnivå. Vi tror att Babic et Al:s artikel skänker vår frågeställning validitet då det efterfrågas mer forskning på stater som fullgoda aktörer.

4. Teori

Texten kommer utgå ifrån en huvudsaklig teori, Konstruktivism. Vi har valt att utgå ifrån denna teori då vi anser att den ligger närmast vår frågeställning som fokuserar på hur företags intressen påverkar staters agerande. Vår mening är inte att använda teorin som den är utan att istället se dess grundantaganden som en bas med vilket man kan föra in företaget i analysen.

4.1 Konstruktivism

I sitt kapitel om konstruktivism lägger Reus-Smit (2013, 217 & 222) teorin som en mittpunkt mellan rationalistisk och kritisk teori inom IR. Han menar att konstruktivismen tar sina grunder ifrån kritisk teoris syn på saker såsom mänsklig natur men lägger stor vikt på rationalistisk teoris fokus på empirisk analys.

En grundläggande konflikt som uppstår mellan konstruktivismen och rationalistisk teori är den vikt som läggs på normativa och ideella strukturer (Reus-Smit, 2013, 224). Till skillnad från den rationalistiska skolan av IR ser konstruktivismen de strukturer som står utanför det materiella som lika värda att ta in i analysen som de materiella. Det här illustreras tydligt med Alexander Wendts citat: "Material resources only acquire meaning for human action through the structure of shared knowledge in which they are embedded" (Reus-Smit, 2013, 224). Här är det även viktigt att förstå att konstruktivister menar att aktörer och strukturer är ömsesidigt bildande (Reus-Smit, 2013, 225).

Anledningen till att analysen av normativa strukturer ses som viktig inom konstruktivismen är att de menar att strukturerna påverkar aktörers identiteter. Enligt Wendt så är "Identities the basis of interests" (Reus-Smit, 2013, 225). Dessa strukturer formar alltså aktörers identiteter, som i sin tur påverkar deras intressen. Intressen, slutligen, menar konstruktivister är grunden för agerande (Reus-Smit, 2013, 224). Här ställs konstruktivismen emot den rationalistiska skolan, genom att hävda att aktörers intressen inte skapas utanför strukturen utan tvärtom, strukturen skapar intressen. Den rationalistiska skolan anser att grunden för intressen inte är viktig, utan fokuset bör läggas på hur aktörer agerar på dessa intressen. Konstruktivismen håller inte med om detta, utan menar att ett fokus på hur identiteter uppstår öppnar upp disciplinen för möjligheten att kunna besvara en större mängd frågor.

Konstruktivister menar att normativa strukturer och normer påverkar aktörers agerande genom inbillning, kommunikation och restriktion (Reus-Smit, 2013, 225). Vad en aktör kan inbilla sig som möjligt eller görbart är i huvudsak grundat i de icke-materiella strukturerna runt honom. Aktörers praktiska och etiska gränser för vad de kan föreställa sig är således socialiserade av normer. Hur aktörer sedan rättfärdigar deras handlingar görs genom kommunikation av allmänt vedertagna normer, även skapade av de icke-materiella strukturerna. Strukturerna och normerna sätter också restriktion och gränser på vad som kan göras även om det har inbillats och kommunicerats. Normer har enligt konstruktivister en

moralisk kraft, som förhindrar och sätter restriktion på vad man inom en arena kan göra (Reus-Smit, 2013, 226).

Slutligen är det viktigt att diskutera de olika nivåerna konstruktivism appliceras på: system, enhet och holistisk (Reus-Smit, 2013, 227). Systemnivån utgår ifrån att staters identiteter bestäms av den internationella arenan - och att man ska bortse från staters interna ordning, enhetsnivå säger motsatsen och menar att staters interna normer är det som påverkar identiteten. Den holistiska nivån försöker i sin tur väva ihop dessa nivåer (Reus-Smit, 2013, 228).

Sett från enhetsnivån är det, enligt denna text, viktigt att försöka förstå hur transnationella företags intressen i den internationella sfären har möjlighet att påverka staters identiteter genom dess interna påverkan på sociala och legala normer. Vår text kommer därför använda oss av denna konstruktivistiska syn för att se hur stort utlopp i statens agerande företagens intressen får.

5. Metod och material

5.1 Material

Då vi utgår ifrån processpåring som metod kommer det brittiska ostindiska kompaniets historia stå i fokus. Huvudsakligen kommer vi utgå från två böcker som skildrar BOK:s historia, William Dalrymples *The Anarchy: The Relentless Rise of the East India Company* samt G. J. Bryants *Emergence of British Power*. Dessa två historiska skildringar är etablerade och ger en väl underbyggd bild av historien. Dessa bygger grunden för vår processpåring. Utöver detta använder vi oss även av kortare texter vissa med brett fokus som Encyclopedia Britannica och vissa mer inriktade på specifika områden av BOK:s historia som B. Buchans texter. Dessa används som ett komplement till Dalrymple och Bryant för att bredda vår bild av företaget och ge ytterligare perspektiv.

Vårt mål är att bygga på redan etablerade teorier inom internationella relationer. Som material för de olika teoriernas uppbyggnad och grundantaganden har vi använt oss av Scott Burchill och Andrew Linklaters (red.) antologi *Theories of International Relations* (2013). Antologin ger tydliga förklaringar för de teorier vi utgår ifrån (både som tidigare forskning och som teori) samt ger vår text validitet då teorierna är tagna från en väldigt etablerad källa. Det är vår förståelse att denna antologi anses vara väl omtyckt och ge hederliga skildringar av alla nämnda teorier inom disciplinen.

För att få en tydligare förståelse för hur processpåring som metod går till har vi använt oss av Peter Esaiassons et al. bok *Metodpraktikan* (2017). Boken ger en tydlig förklaring av hur processpåring går till och vad som förväntas av oss som författare. Här är det återigen vår förståelse att boken har gott anseende inom den statsvetenskapliga disciplinen.

5.2 Processpåring

Vi har valt att använda oss av processpåring för att analysera och identifiera kausala orsaker till den brittiska koloniseringen av Indien. Frågan vi ställer oss är hur företag påverkar staten vilket gör processpåring till en självklar metod för att analysera hur BOK påverkade den brittiska staten att kolonisera Indien.

Studien är formad som en fallstudie av BOK, detta för att vi endast är intresserade av att titta på just det företaget och inte vill jämföra liknande fall. Vi är medvetna om att genom att titta på fler handelskompanier med liknande förutsättningar och struktur kan vi dra mer generaliserande slutsatser. Detta hade varit mer tids-, och resurskrävande och även om det givetvis hade varit intressant att se närmre på fler liknande fall hade en sådan undersökning blivit för stor att ta sig an. Fallstudien låter oss dyka djupare ner i ett fall och att med större säkerhet och precision dra slutsatser om hur ett företag påverkar staten. Vår förhoppning är att studien senare kan ligga till grund för framtida forskning.

Processpåring går ut på att hitta och etablera kausalitet mellan oberoende och beroende variabler. I *Metodpraktikan* tar Peter Esaiasson et al. (2017, s. 129) upp styrkor och svagheter med att använda processpåring som forskningsmetod. Framförallt framhävs processpåringens fördel att för en forskare fördjupa sig i forskningsämnet eftersom man ska fastställa en detaljerad kronologisk tidsordning för att fastställa kausalitet. Processpåringen kräver att man som forskare gräver efter orsakerna och de kausala mekanismerna vilket skapar en stor förståelse för det som studeras. Vidare tvingas forskaren att se på forskningsämnet ur olika vinklar. En del av processpåring innebär att försöka hitta andra förklarande orsaker och hypoteser till förändringen som undersöks. Detta är en stor fördel för processpåringen eftersom det tvingar forskaren att ifrågasätta sin egen tes och om möjligt bygga om den för att inkorporera andra upptäckter. Det säkerställer också att resultatet forskaren kommer fram till är ett genomarbetat resultat och skänker viss resultatvaliditet.

Vidare lyfter Esaiasson (2017. s. 129) fram hur processpåringen kan medföra att hypotesen som undersöks blir alltför fallspecifik. Eftersom forskaren använder sig av ett eller ett fåtal fall finns det viss risk att hypotesen och resultatet som presenteras stämmer väl in på de fall som studerats men blir svåra att generalisera. Processpåringen kräver som sagt att forskaren sätter sig djupt in i ämnet vilket medför att det finns risk för att det resulterar i en bra förklaring till det specifika fallet men gör det svårt att reproducera och testa hypotesen med liknande förutsättningar. Här erkänner vi en viss svaghet i vår egen studie. I och med att vi använder oss av processpåring i en fallstudie finns det risk för att vi visar att vår hypotes stämmer i det här specifika fallet men inte kan generalisera vårt resultat till andra studier.

5.3 Definitioner och begrepp

Stat - Ett geografiskt bestämt område i vilket en institution har monopol på legitimt våld. Denna definition baseras på Webers definition av staten som han argumenterade för i sin essä "Politics as a Vocation" (Munro, 2013). Genom att basera vår definition på Webers ser vi att vi förbättrar legitimiteten av texten då vi definitionen är allmänt vedertagen.

Handelskompani - Transnationella företag som är auktoriserade av staten. Vi utgår ifrån denna definition då det som särskilde handelsföretagen från andra företag var deras givna rätt att ensamt handla med geografiska områden.

Brittiska ostindiska kompaniet - Vi har valt att se på hela företaget som en enhet, det vill säga att agerande av dess resurser ses som företagets, oavsett hur splittrad ledningen var vid beslutet. Vi har valt att utgå ifrån detta enhetsperspektiv för att förenkla analysen samt ställa företaget på samma nivå som staterna.

Koloniseringen av Indien - Undertecknandet av Allahabadfördraget när BOK får möjlighet att beskatta och politiskt styra tre indiska provinser, Bengal, Bihar och Orissa (Bhattacharje, 2008, A96).

Påverkan - När A får B att göra något som B inte tidigare skulle ha gjort. Denna definition grundar sig i Robert A. Dahls maktdefinition (Munro, 2012). Vi har valt denna definition för

att ge legitimitet till texten. Vi är medvetna om att Dahls definition av makt är långt ifrån okontroversiell men vi menar att dess användbarhet överväger dess nackdelar.

6. Analys och diskussion

Som diskuterat i metoddelen utgår vi ifrån processpårnig som metod då vi försöker analysera hur och om BOK har påverkat den brittiska koloniseringen av Indien. För att göra detta har vi valt att utgå ifrån Allahabadfördraget år 1765 som slutpunkt för vår processpårnig (Bhattacharje, 2008, A96). Vi gör detta för ge ett tydligt mål och en mer etablerad process att analysera. Vi har samtidigt också begränsat tidsperioden som ska analyseras för att passa det något korta formatet av texten och upplägget av uppgiften. Anledningen till att vi utgår ifrån just Allahabadfördraget är för att i just det fördraget får ostindiska kompaniet vad som kallas *diwani* rättigheter i områdena Bengal, Bihar och Orissa i norra Indien. Det innebär rätt att samla in skatt, rätt till våldsmonopol, sätta upp domstolar och politiskt styra dessa tre områden (Dalrymple, 2019, 207). Vi är medvetna om att detta inte innebär en kolonisering av hela Indien men vi menar att denna period ger oss rikligt med utrymme att se det brittiska ostindiska kompaniets potentiella påverkan på den brittiska staten. De regler som finns kring skrivandet av denna text när det kommer till längd och tid betyder att vi kommer behöva fokusera på specifika händelser och inte hela processen. I vår processpårnig har vi identifierat fyra centrala tillfällen för processen, grundandet av BOK, Fort William konflikten, slaget vid Plassey och slaget vid Buxar. Vi kommer därför i denna analys hålla oss till dessa tillfällen och försöka se BOK:s roll i dem.

6.1 Grundandet av BOK

Det första som måste diskuteras i processen är den bakomliggande orsaken till grundandet och skapelsen av BOK. Kompaniet grundades som sagt år 1600 av en grupp handelsmän baserade i London. Som startpunkt för processen menar vi att man kan se att grundandet hade en direkt effekt på Storbritanniens intresse av Indien. Anledningen till att Indien blev huvudmålet för företaget är endast för att den nederländska motsvarigheten hade ett starkt grepp om kryddhandeln i Indonesien, det ursprungliga målet för handeln (Britannica Academic, 1998). Det kan argumenteras att BOK öppnade den indiska dörren för Storbritannien. Utan ett brittiskt företags ekonomiska intressen i Indien skulle varken fort eller fabriker behöva försvaras. Historikern Nick Robins menar att Indien spelade en självklar

roll som ett stopp på vägen tillbaka från kryddöarna för den brittiska staten, men sågs inte som ett mål för erövring innan BOK:s etablering (Robins, 2012, 6).

Det går samtidigt inte att med säkerhet fastslå att grundandet av BOK påverkade den process vi spårar så starkt som Robins hävdar. En annan teori som kan ha viss relevans för att förklara brittiska trupper i Indien är den franska närvaron i Indien. Strax efter företagets första slag mot mogulerna bryter sjuåriga kriget ut (Norborg, n.d). Om inte BOK existerat är det möjligt att Englands krig mot Frankrike kan ha varit tillräckligt för att skicka trupper till Indien och stoppa de redan etablerade franska handelsstationerna där. Att fastslå vilken av dessa teorier som är starkast är för ambitiöst för den här texten, men vi nöjer oss med att BOK:s grundande spelade en roll i processen, något vi expanderar senare i analysen.

6.1.1 Marxistisk syn på grundandet av BOK

Om vi nu analyserar denna del av processen från perspektivet av marxismen och beroendeskolan, menar de att det skedde för att staten vill utnyttja lokala indiska resurser för att sälja dessa vidare i kärnstaterna för vinst. Den brittiska staten och BOK används som ett maktmedel av köpmännen och eliten för att använda sig av den indiska lokalbefolkningen som billig arbetskraft (Linklater, 2013, 125-128). Detta visar sig stå på en bra grund då det är precis varför BOK startas från första början (Britannica Academic, 1998). Brittiska köpmän och den brittiska staten ville kunna göra vinst på samma sätt som de nederländska och franska kompanierna redan gjorde. För att tävla mot dessa redan etablerade handelsföretag får BOK brittisk ensamrätt att bedriva handel i ostasien. Detta menar marxismen är Storbritanniens förtryck mot Indien. Ett handelskompani upprättas med syfte att utnyttja och tjäna pengar på Indiens arbetskraft och naturresurser och långsamt vagga in nationen i den kapitalistiska världsordningen. På så sätt görs Indien beroende av handel med Storbritannien så att utnyttjandet och exploaterandet kan fortsätta och skapa kontinuerlig vinst för den kapitalistiska staten. Det här kombineras med synen på staten som ett verktyg för kontroll av den arbetande massan använt av eliten för att generera vinst (Linklater, 2013, 130-132, 136-137).

Marxismen ser alltså BOK i den här delen av processen som en del av staten, eller som bäst ett verktyg använt av staten för att den styrande eliten ska kunna kapitalisera och exploatera delar av världen. Det är den här synen på internationella relationer som vi ser som problematisk då det inte var staten som grundade BOK utan en grupp handelsmän och adliga

investerare intresserade att göra samma vinst i ostasien som de redan etablerade franska och nederländska handelskompanierna. Alltså är det inte staten i sig som är den kapitalistiska drivmotorn utan företaget som genom staten skapar sig legitimitet och monopol. Marxismen lyckas förklara de kapitalistiska krafterna som står bakom grundandet av BOK men genom att bortse från företaget och vara främst statscentrerad undviker en väsentlig del av historien. Därför blir det viktigt att även se på det transnationella företaget som en aktör inte bara som ett statligt verktyg.

6.1.2 Liberalistisk syn på grundandet av BOK

Från ett liberalistiskt perspektiv så kan grundandet av kompaniet ses som en effekt av det ekonomiska systemet. Liberalister såsom E. H. Carr menar att 16-, 17- och 1800 talets ekonomiska system av merkantilism var en drivande faktor bakom de europeiska ländernas expansion (Burchill, 2013, 65). Han menade att då merkantilism förespråkade en marknad centrerad på export i vilken i sin tur all form av export av valuta sågs som en förlust så är staters enda val för att expandera deras ekonomi att erövra och integrera andra ekonomier. Frigörelse från detta system till vad vi idag kallar för frihandel ses som ett grundläggande verktyg för interdependens och minskningen av internationella konflikter (Burchill, 2013, 65).

Att applicera detta på den här delen av processen ger en intressant analys. Under tiden av BOK:s grundande kunde kryddor köpas, ofta av italienska handelsstäder eller portugisiska och nederländska handelsföretag. Då handel med dessa mellanmän kunde leda till ett ökat utflöde av brittisk valuta sågs ett tillfälle att direkt sälja brittiska varor i utbyte mot ostindiska som väldigt positivt för staten (The Editors of Encyclopedia of Britannica, 2019). E.H. Carrs syn på det ekonomiska systemet som drivande bakom staters utrikespolitik kan alltså hjälpa oss förstå skapelsen av BOK. En djupare diskussion går att ha om hur merkantilismen sedan formade BOK:s agerande i Indien - men detta kommer vi till senare. Vid det här fallet lägger alltså liberalismen inte så stor vikt på BOK:s roll i processen utan härleder detta från det ekonomiska systemet.

6.1.3 Inkorporering av företaget vid grundandet av BOK

Vad den här texten finner intressant med liberalismens och marxismens analys är det faktum att ingen utav dem ser företaget som en egen enhet. Marxismen ser företaget som en del av

staten, någonting som existerar i symbios med eliten och den styrande makten. Liberalismen åt sitt håll väljer istället att snarare se skapelsen av företaget som en effekt av statens agerande. Det är vår mening att vi kan genom konstruktivism bygga på dessa två tidigare forskningar och utveckla dem genom att föra in företaget som analysenhet.

Konstruktivismens grunder på enhetsnivå visar att staters interna icke-materiella strukturer skapar dess identiteter, som i sin tur påverkar intressen och agerande (Reus-Smit, 2013, 227). Företag mycket likt stater tar sin identitet från de normer som finns i samhället. Grundandet av BOK bör ses som effekten av förändringen och skapelsen av idén om aktiebolaget. BOK:s skapelse ska alltså ses, inte som något härstammande från en stat eller materiell struktur utan från den icke-materiella utvecklingen av aktiebolaget som koncept - något som börjat bara 50 år tidigare (Dalrymple, 2019, 7). Värt att nämna här är hur, om vi följer de konstruktivistiska antagandena, och tolkar företaget som en enhet så måste dess identitet, och därmed dess intressen, vara grundande i samma icke-materiella struktur. Det här kan ses i hur företagets identitet snabbt formades till "vinstdrivande". BOK:s aktieägare menade att syftet med ett aktiebolag var att tjäna pengar (Dalrymple, 2019, 10), något som bolaget sedan agerade efter, som i sin tur stärkte normen om det som företagets identitet. Det här bygger på konstruktivismens antaganden om att strukturer är ömsesidigt bildande (Reus-Smit, 2013, 225). Såsom diskuterat i teori-delen av texten så kommer den här identiteten bestämma - med hjälp av inbillning, kommunikation och restriktion - företagets framtida intressen. Något vi kommer expandera på senare.

Genom att föra in den här konstruktivistiskt grundade synen på företaget i den tidigare forskningen av liberalism och marxism kan man se att det öppnar upp för en djupare analys och förståelse. Den motsäger sig varken den marxistiska synen på företaget som en del av eliten eller den liberalistisk att det är en effekt av det ekonomiska systemet. Som vi nämner i syftet är vårt mål inte att motbevisa och omkonstruera tidigare teorier inom IR utan visa på hur en inkorporering av företaget som en enhet öppnar upp för ytterligare förståelse.

6.2 Fort William konflikten

Vi för sedan vår processpåring vidare till en av de första händelserna vi ser ha en tydlig påverkan på processen som leder till Allahabadfördraget. Detta är erövringen och den följande återerövringen av Fort William. När BOK förlorar Fort William till den bengaliska fursten kan det ses som att företaget nu har blivit en så stor ekonomisk kraft i Bengal att det

ses som lönsamt att vinna över företaget och plundra deras tillgångar. När fortet förloras sätter det monetär press på BOK. I och med förlusten av en så viktig handelsstation går företaget miste om stora summor pengar på grund av förlorade varor samt ett ras av deras aktiepris. Det tvingar företaget till handling och lämnar BOK inget annat val än att återerövra Fort William (Dalrymple, 2019, 107-109).

Redan i det här skedet använder sig företaget av brittiska trupper för egen räkning. Visserligen inte för att förklara krig utan för att ta tillbaka det som företaget förlorat. Varför förlusten av Fort William blir en så viktig händelse för processen handlar om användandet av soldater. Företaget använder sig av brittiska trupper för att ta tillbaka fortet samt sätter för första gången företaget som en militär aktör på kartan. Tyngden av att ha förlorat Fort William och Kolkata beskrivs tydligt av officer David Renny (1756, 147-161) *“The cargoes now expected from England will remain unsold, the ships at a great expense of demurrage, the same will be repeated next season. [...] to the great loss of the revenue.”* Det blir alltså absolut nödvändigt för BOK att försöka ta tillbaka handelsstationen för att fortsätta generera vinst, således är militärt agerande oundviklig. Den militära aktionen inleds visserligen av officerare i företagets tjänst men trupperna som används är den brittiska statens. Trupperna är dessutom inte där för att följa företagets ledning och rädda företagets potentiella förluster utan för att skydda företaget och därmed brittiska liv och intressen från franska trupper (Dalrymple, 2019, 108). Enligt historikern G. J. Bryant så var övertygandet av den brittiske amiralen närvarande vid Kolkata att ta sina skepp och agera efter *“företagets intresse”* (Bryant, 2013, 118) BOK:s största utmaning vid tillfället.

6.2.1 Marxistisk syn på Fort William konflikten

Det är svårt att förklara den här delen av processen enligt ett marxistiskt synsätt. Det marxismen hävdar är att kapitalistiska stater krigar mot varandra i strävan att maximera sin egen vinst och samtidigt kontrollera de arbetande klasserna som tvingas gå i strid för den egna nationen, allt i kapitalismens anda (Linklater, 2013, 130-132). Enligt detta synsätt bör förlusten och återtagandet av Fort William och Kolkata handla om två kapitalistiska stater båda med förhoppning att göra så stor vinst som möjligt. Det rör sig om Storbritannien och Mogulriket som tävlar om rikedomarna i Kolkata och Fort William. Företaget tvingas att återerövra fortet i rent överlevnadssyfte, om BOK ska fortsätta existera måste Fort William och Kolkata hamna under företagets kontroll igen (Dalrymple, 2019, 107). Igen missar

marxismen att förklara varför företaget är den som agerar utan inrådan av staten. Snarare än att låta den brittiska staten styra företaget är det BOK som leder brittiska trupper mot mogulerna. Igen intar den brittiska staten en passiv roll, följer företagets vilja och låter företaget använda brittiska statens militära medel i syfte att rädda sina egna tillgångar. Marxismen lyckas förklara hur det är den kapitalistiska drivkraften som står bakom konflikten men missar att förklara hur ett företag snarare än en stat är en drivande aktör i konflikten.

Alla trupper BOK använder sig av i Indien lyder under den brittiska flaggan men en stor majoritet av armén utgörs av *sepoys* - Indier, anlitade och utbildade för att slåss i den brittiska armén (Svenska Akademiens Ordbok, 1967). Endast en mindre del av de brittiska trupperna är européer i form av svenskar, nederländare, tyskar och en ännu mindre del består av faktiska briter (Bryant, 1984, 13-14). Det är med andra ord tydligt att brittiska staten och BOK använder lokalbefolkningen inte bara som arbetskraft men också i militära syften för att tillskansa sig mer makt och mer monetära medel. Kärnstaten väljer att utnyttja periferibefolkningen för att slåss mot sin egen befolkning för att själva kunna gå ur konflikten oskadd medan periferistaten blir allt mer söndertrasad.

6.2.2 Liberalistisk syn på Fort William konflikten

Om vi istället vänder oss till liberalismen och dess tolkning av den här delen av processen så ser vi än en gång hur teorin leder analysen in i en statscentrerad slutsats. Genom att applicera liberalismen med sitt inside looking out perspektiv kan fokuset läggas på Storbritannien och det bengaliska furstendömet och dess interna ordning. För liberalismen ses i det här fallet BOK som enbart en del av den brittiska staten, på samma sätt som man ser flottans agerande som synonymt med statens agerande. Schumpeters syn på att krig skapas av en aggressiv elit och ett system med avsaknad av ansvarsutkrävande (Burchill, 2013, 61) går t.ex. att applicera här. Både Storbritannien och furstendömet är vid den här tiden autokratiska stater i vilka eliten kan kriga som de vill utan att folket kan säga till. Schumpeter menar att det var en nästan naturlig lust för krig som får eliten att gå i krig när deras makt är okontrollerad. Här går det dock att se glimten av en icke-statscentrerad liberalism, då Schumpeter hävdar att krig ofta är gynnsamt för den "militära aristokratin" (Burchill, 2013, 61). Att dra kopplingen här till hur BOK:s ledning vid denna tidpunkt bestod nästan enbart av adelsmän (Buchan, 1994, 7), alltså en grupp som skulle tjäna på att slåss enligt Schumpeter. Det finns en annan intressant

koppling att göra till marxismens syn på eliten i Schumpeters teori - men även fast båda förespråkar konflikten som orsakad av en elit så har eliten väldigt olika motiv i de båda teorierna.

6.2.3 Inkorporering av företaget vid Fort William konflikten

Det är vid Fort William vi kan expandera vår tidigare diskussion kring att försöka få in företaget som en enhet med hjälp av konstruktivismen. I det tidigare stycket om konstruktivism diskuterade vi hur ett företags identitet är format av den vinstdrivande norm som finns kring aktiebolag. Enligt konstruktivismen formas intressen efter identitet, alltså är det enligt de tidigare antagandena rimligt att föreslå att ett företags intressen är att gå med vinst. Det här är inget nytt antaganden utan är en sådan vedertagen tanke att ett aktiebolag som inte har som syfte att gå med vinst måste enligt svensk lag deklarerat det (*Sveriges Rikes Lag*, 2019, B1219). Det vi menar är dock att företags intressen måste tas i beaktning när företaget får en initiativtagande roll inom ett område. Som vi nämner tidigare så är de brittiska soldaterna stationerade vid Fort William under strikta order att enbart slåss mot fransmän, men företaget styr soldaterna och använder dem för återta fortet. Som G. J. Bryant konstaterar så innebär det här skifte från statens intresse till företags (2013, 118).

Det vi försöker hävda är inte att amiralen undvek sina direkta order om att främja statens intressen för att förbättra företags ställning, utan snarare att företags intressen blev statens. Vid tillfället den här konflikten utbryter sitter lite under hälften av alla medlemmar av bolagsstyrelsen i parlamentet, ännu viktigare är att mer än hälften av de styrelsemedlemmarna blev parlamentariker efter de sattes i styrelsen (Buchan, 1994, 9). Dalrymple tillskriver även kompaniet som uppfinnarna av företagslobbying (Dalrymple, 2019, xxiii) där ett tydligt exempel är mutskandalen 1693 då företaget anklagades för att ha mutat parlamentet i dess fördel (Horwitz, 1978, 7). Att se hur företags och statens intressen vävs samman är alltså inte svårt, den brittiska statens soldater återtog Fort William då det stödde BOK:s intressen. Att vid den här konflikten undvika att se hur företags vinst-drivande intresse påverkar hur den brittiska staten agerar leder enligt oss till missvisande slutsatser. Vi vill återigen poängtera att vi inte menar att liberalism och marxism bör förkastas som otillräckliga teorier utan försöker enbart påpeka hur deras slutsatser kan förbättras genom att se företaget som en aktör. Det vi syftar till att visa är att ett sådant

perspektiv öppnar upp mer för en gedigen analys av BOK:s påverkan på processen som ledde till koloniseringen av Indien.

6.3 Slaget vid Plassey

Företaget har nu blivit en etablerad militärmakt i Bengal. Tack vare detta får soldaterna under BOK:s befäl ett erbjudande att avsätta den nuvarande regenten i Bengal och sätta på tronen en mer lättkontrollerad marionett. Företaget accepterar i utbyte mot stora summor pengar samt ett löfte om land (Bryant, 2013, 137-138). Slaget vid Plassey blir en total vinst för företaget och man lyckas byta ut regenten samt får allt som blev utlovat i form av pengar och land (Bryant, 2013, 142). Det är värt att nämna att trupperna som används i slaget vid Plassey är av samma typ som användes i återtagandet av Fort William. Dessa trupper är brittiska men står under företagets ledning (Dalrymple, 2019, 122). Vidare måste också poängteras att trupperna återigen står under strikta order från staten att endast attackera franska trupper och inte engagera mogulerna (Dalrymple, 2019, 121). Företaget går således emot det brittiska staten har sagt och drar in trupperna i en intern mogulisk angelägenhet. Ännu en gång blir det tydligt vilken roll BOK spelar i koloniseringen av Indien. Brittiska staten bryr sig endast om att stoppa Frankrikes intressen och föga om Mogulriket. Precis som vid återtagandet av Kolkata och Fort William är det företaget som tar initiativ och staten som följer. Ett bevis för hur viktigt slaget vid Plassey är för britternas närvaro i Indien hittas i en text av Bruce Buchan (1994, 53) "*The skirmishes in India continued over the next 8 years [...] until Clive's victory at Plassey in June 1757. Many historians identify this date as the one which marked the rise to dominance of the EIC in India.*". Vi vågar därför fastslå att utan slaget vid Plassey är det troligt att företaget inte hade haft den militära och politiska närvaro i Bengal som ska komma att leda till slaget vid Buxar.

6.3.1 Liberalistisk syn på Slaget vid Plassey

Vid slaget vid Plassey så kan processen analyseras genom liberalismen som grundad i merkantilism. Det här diskuterade vi i liberalismens syn på grundandet av BOK men går att extrapolera här. E.H. Carr såg merkantilismen och frihandel som ekonomiska teorier grundade i statens bästa - det som skilde dem åt var deras syn på staten. Merkantilismen såg staten som dess regent medan frihandel som nationen (Carr, 1945, 6). Vid den här perioden var det ekonomiska systemet alltså utformat så att tillväxt krävde en utökning av regents

rikedom. Det går därför att förstå slaget vid Plassey som motiverat av tillhandahållandet av inkomster åt staten genom att placera en marionett på den bengaliska tronen. Det här är något som går att kombinera med det G. J. Bryant nämner om hur de brittiska officerare som kommer hem från indien beskrivs vara "lika rika som krösus" (2013, 29). Samtidigt diskuterar han dock hur dessa officerares nya rikedomar aldrig mynnade ut till staten utan stannade hos dem och företaget (2013, 320). Problemet med den här analysen precis som den tidigare diskussionen om merkantilism är att den fortfarande undviker att se företaget som en aktör. Det går här absolut att dra kopplingen att företaget i det här fallet kan ses som staten - men det finner vi för abstrakt. BOK var inte en stat utan svarade direkt till den brittiska regeringen. Alltså skulle den liberalism som E.H. Carr förespråkar undvika att se BOK:s involvering vid Plassey som något av vikt under processen utan istället se till hur merkantilism formade statens intresse till att berika regenten.

6.3.2 Marxistisk syn på Slaget vid Plassey

Marxismen talar om kapitalistiska staters krig mot varandra, vilket slaget vid Plassey blir något ett typexempel på (Linklater, 2013, 130-132). BOK avsätter den sittande suveränen mot betalning, suveränen vill behålla sin nuvarande sociala ställning som en rik och mäktig person och utöka sin nuvarande rikedom. Denna syn på slaget vid Plassey är problematisk för det faktum att Mogulriket är en stat men BOK är ett företag. Marxismen har inte fel i det att kapitalismen orsakar kriget men till skillnad från en stat är det rimligt att anta att ett företag alltid strävar efter vinstmaximering, precis som diskuterat i kapitel 6.1.3 och 6.2.3. Om företaget fungerat som en del av eller en förlängning av staten är denna analys korrekt men det är företaget som agerar i återtagandet av Fort William, staten tillhandahåller endast trupper inget initiativ vilket gör analysen svag. Marxismen ser också på staten som ett verktyg använt av eliten för att kontrollera de arbetande underklasserna (Linklater, 2013, 130-132). Den styrande eliten i Mogulriket ser inte längre sin regent som en framgångsrik ledare som kan generera vinst och makt. BOK anlitas som ett sätt att göra sig av med den sittande regenten och installera en mer passande suverän. Det här är en teori som förklarar varför slaget vid Plassey tog plats men inte varför BOK går med på att byta ut regenten. Återigen för att BOK är ett företag inte en stat och kan inte analyseras under samma förutsättningar.

6.2.3 Inkorporering av företaget vid Slaget vid Plassey

Vid slaget vid Plassey blir det tydligt varför vi finner en inkorporering av företaget som enhet som viktigt för att tydligt förstå processen som leder till koloniseringen av Indien. Som vi diskuterat ovanför så snuddar bara marxismen och liberalismen vid diskussionen om företagets påverkan. Det vi menar är att det här är viktigt att dra från vår tidigare analys om hur BOK:s intressen sammanvävs med statens. De trupper som slogs i Plassey var statens trupper - ändå hade den brittiska staten bara några år tidigare slutit fred med furstendömet (Dalrymple, 2019, 114). Som nämnt var det företagets ledning i Bengal som kontaktades om att stödja kuppen - inte staten. Efter slaget tjänade företaget 2.5 miljoner pund, något som Dalrymple beskriver som en summa utan motstycke i dåtidens England (Dalrymple, 2019, xxxiv). Det var alltså enligt vår tidigare syn på företaget som en enhet med intresset av att gå med vinst, helt i BOK:s intresse att stödja kuppen. Samtidigt beskriver den brittiske amiralen som närvarar att situationen enbart komplicerar det för kronan (Dalrymple, 2019, 115).

Det går här att argumentera för att även fast statens resurser används i företagets intresse så kan staten haft självständiga men liknande intressen som sammanföll. Detta är en möjlighet och något som denna text inser är ett hinder för vår analys - dock kan man till svar visa exemplet av skatteincidenten 1694. Företaget betalade ingen skatt 1694, vilket enligt deras brev från kungen innebar att monopollet ska brytas direkt. Staten valde dock att inte bryta monopollet, då regenten menade att företagets handel var viktigare än dess skatteintäkter (Horwitz, 1978, 5). Det här något som motsäger E.H. Carrs syn på merkantilism är till för att berika regenten. Det här menar vi är ett exempel på när statens egna intressen av att införskaffa skatt, underminerades av företagets intresse att gå med vinst.

Vi menar alltså att genom att ta in företagets intressen i analysen så målas en ny och annorlunda bild av orsakerna till slaget vid Plassey. Vi ser här att företagets vinstdrivande intresse spelar en stor roll i den här delen av processen. Det finns, som nämnt, källor som diskuterar faktumet att den brittiska staten inte var nöjd med slaget och fann att det enbart komplicerade deras planerade strategi (Dalrymple, 2019, 115) - det känns då svårt att inte propagera för att den här delen av processen finner sin grund i något utanför staten.

6.4 Slaget vid Buxar

Den sista pusselbiten i vår processpåring hittar vi i slaget vid Buxar precis innan undertecknandet av Allahabadfördraget. Slaget står mellan BOK och tre moguliska härskare.

Dessa har gått samman för att kasta ut BOK ur Indien och inte låta företaget vara en militär makt i Bengal eller utnyttja Indiens resurser och invånare längre (Dalrymple, 2019, 188-189, 199-202). Även nu går företaget vinnande ur striden och tvingar de moguliska härskarna ge upp en stor bit av sin makt. Det är under fredsförhandlingarna efter Buxar som Allahabadfördraget undertecknas vilket ger företaget rätt att styra och beskatta Bengal, Bihar och Orissa (Bryant, 2013, 181-182). Om inte stridigheterna tagit plats hade det inte heller funnits anledning att skriva ett fredsfördrag och företaget hade inte haft anledning eller mandat att tvinga de moguliska härskarna att ge företaget *diwani* rättigheter. Givetvis går det inte att säga att något liknande inte hade kunnat ske vid ett senare tillfälle som även det slutat med vad vi identifierat som startskottet för Indiens kolonisering. Men faktum kvarstår att hade slaget vid Buxar inte tagit plats hade Allahabadfördraget aldrig skrivits under vilket betyder att koloniseringen av Indien hade skett vid ett senare tillfälle alternativt inte alls. Robert Clive, vid tiden för slaget vid Buxar nyutnämnd guvernör över företagets tillgångar i Indien, skriver i ett brev adresserat till BOK:s ordförande efter slaget att man nu står inför en avgörande punkt i företagets historia. Företaget måste bestämma huruvida man ska ta över hela Mogulriket eller inte. För Clive själv är det självklart att företaget ska ta chansen och fortsätta sin erövring eftersom det just nu inte finns någon i Indien som kan stå emot dem. En erövring av resten av Indien är också precis det som följer (Barnett, 1980, 74).

6.4.1 Liberalistisk syn på Slaget vid Buxar

Slaget vid Buxar öppnar än en gång upp för en diskussion kring liberalismens “inside looking out” perspektiv. Thomas Paine menade, likt Schumpeter, att krig och konflikt existerar som ett verktyg för den militaristiska klassen inom staten att bibehålla sin makt (Burchill, 2013, 61). Genom krig kunde regeringar expandera sin kontroll över nationen och höja skatter menade han. Mycket likt de tidigare tillfällena går det dock att argumentera för att BOK här är den centrala aktören, inte staten. Det går dock att argumentera för att Thomas Paines teori fortfarande är applicerbar då krigets skapades av de moguliska staterna, inte företaget.

Ett liberalistiskt perspektiv som försöker ta in icke-statliga aktörer är Hobbsbawms teori om de tre hoten från globalisering. Han menar att globalisering kommer leda till en trend i vilket statens monopol på legitimt våld ges över till icke-statliga aktörer (Burchill, 2013, 82). Hobbsbawms teori syftade till att specifikt peka på de negativa trender just globalisering kan leda till men kan appliceras här lika väl. Vid detta tillfälle är BOK en

internationellt erkänd militär makt, när de moguliska staterna förklarar krig är det på företaget, inte Storbritannien. Det är därför lätt att se hur företaget, en icke-statlig aktör, har fått monopol på legitimt externt våld. En intressant diskussion kan här ha om hur denna trend kunde ses redan på 1700-talet, en period långt innan Hobsbawm beskrev sin oro om den nya trenden av globalisering - men det står utanför syftet av denna text.

6.4.2 Marxistisk syn på Slaget vid Buxar

Här vill vi återigen lyfta marxismen och beroendeskolan. Vid det här laget har BOK existerat så länge och är så pass närvarande i Bengal att det är en naturlig del av livet. Man använder billig arbetskraft för att förädla och utvinna naturresurser som sedan skickas vidare till kärnstaterna för vinst vilket är precis det beroendeskolan lyfter (Ahiakpor, 1985, 536-538). Ofta tog man höga priser för livsnödvändiga varor lokalbefolkningen behövde samtidigt som man tvingade in befolkningen i fabriker för att tillverka företagets varor att skeppa hem till England (Dalrymple, 2019, 135, 142-143, 167-168). På grund av detta görs Indien beroende av arbetstillfällen och varor som BOK erbjuder och vaggas in i den kapitalistiska världsordningen för att exploaterandet av Indien ska kunna fortsätta. Marxismen vill antagligen även se slaget vid Buxar som kapitalistiska staters krig mot varandra (Linklater, 2013, 130-132). En stor anledning till att slaget tar plats är att de moguliska härskarna är trötta på företagets utnyttjande och härjande och ska som tidigare nämnt kasta ut BOK ur Indien. Värt att nämna är att mogulerna inte vill frigöra indierna helt utan endast från BOK så att de själva kan fylla den roll BOK ockuperat. Den här synen på England som kärnstat och Indien som periferistat stämmer visserligen men vi ser det som viktigt att ha i åtanke att England blir en kärnstat genom association. Det är inte England som utnyttjar Indien som periferistat, det är BOK som exploaterar Indien för sin egen vinning. England tar inte del av de rikedomar som exploateringen av Indien utmynnar i. Merparten av vinsten behåller företaget och investerarna för sig själva (Bryant, 2013, 29, 320). Det här bevisar ytterligare vikten av att se på företag som en egen aktör i IR-teori

6.4.3 Inkorporering av företaget vid Slaget vid Plassey

Slaget vid Buxar markerar slutet för vår processpåring av den brittiska koloniseringen av Indien. Vi har här återigen försökt återspegla hur en analys av slaget från liberalism och marxismen skulle se ut, i ett försök att ge ett exempel på hur vedertagna teorier analyserar

processen. Liberalismen, som diskuterat, kan här lyfta fram de delar av teorin som fokuserar på icke-statliga aktörer. Det här tycker vi ger djup till dess analys som tidigare kan ha missats. Vi finner dock att diskussionen vid det fallet istället rör sig till hur fenomenet av icke-statliga aktörers militära förmåga återigen beskrivs som modernt och en följd av globalisering. BOK var inte det första och inte heller det sista handelskompaniet som vid tillfällen hade administrativ kontroll över territorium.

Vår syn baserat på konstruktivism är, som tidigare sagt, att den brittiska statens agerande påverkas av BOK:s intressen. Vid det här fallet är den analysen dock svårare att göra, här är det ganska uppenbart att företaget står som mål för attacken, inte den brittiska staten. Samtidigt är det i huvudsak soldater anställda och betalda av företaget som medverkar i slaget (Dalrymple, 2019, 175) - till skillnad från de tidigare tillfällena vi analyserat. En analys kring hur företaget påverkade staten är därför svår att göra här, då staten knappt medverkade. Samtidigt ger Buxar och det följande Allahabadfördraget en insikt i hur statscentrerade teorier är nära på oförmögna att förklara konflikten, då ena parten står tydligt utanför staten. För att exemplifiera detta kan man se diskussionen i parlamentet 1765, där företaget framgångsrikt hävdade att de *diwani* rättigheter som följde fördraget tillhörde företaget och inte staten (Dalrymple, 2019, xxxiv). I slutet gavs alltså alla områden som tagits i Indien till BOK, och staten som enligt Dalrymple spenderat en enorm summa pengar på kriget (2019, xxxiv) valde att avstå. I parlamentet var vid det här tillfället en tredjedel av alla parlamentariker aktieägare i BOK (Bryant, 1984, 170), något som är värt att ha i åtanke när man diskuterar sammanvävningen av företaget och statens intressen.

7. Resultat

För att avsluta denna text vill vi ha en diskussion kring de resultat analysen har gett oss. Vi har försökt processpåra Allahabadfördraget, det vi ser som koloniseringen av Indien, för att analysera vilken roll BOK spelade.

Vi är medvetna att denna analys inte är den mest djupgående och inte heller den mest avancerade men det är inte heller syftet med texten. Vårt mål var att skapa en grund för framtida forskning - inte att fastslå ett nytt teoretiskt system.

Vi menar att den gjorda analysen visar på den vikt som finns i att föra in transnationella företag som en enhet i IR. Vår processpåring leder oss till att BOK oundvikligen spelade en central roll i koloniseringen - företagets intressen går att se speglade

i staten under Fort William och Slaget vid Plassey. Vid slaget vid Buxar går det även att se hur BOK agerar nära på självständigt. I vår analys påpekar vi att liberalismen och marxismen ofta leder till reduktionistiska förklaringar till processen genom att ofta undvika att ta in den roll företagets vinst-drivande intressen spelade.

Invändningar som kan höjas till texten är att vårt val av fallstudie är partiskt då det är ett av de få tillfällena man öppet har sett ett företag agera militärt. Detta är sant och något vi är medvetna om, vi skulle gärna vilja ha fört in ytterligare en fallstudie men då texten skrivs under begränsad tid fanns inte resurserna för det. Det är dock vår mening att om etablerade teorier som liberalism och marxism inte kan korrekt förklara en av de största land erövringarna i historien så tycker vi det är viktigt att påpeka de bristerna, oavsett om fallet är partisk till vår hypotes eller inte.

En svaghet i vår analys är det faktum att vi har en för abstrakt syn på företaget. Vi ser på företaget som en enhet, i vilket allt agerande av företagets resurser ses som en monolitisk handling av BOK. Dalrymple nämner i sin bok hur det under denna period är en stor splittring mellan företagets ledning i London och dess officerare i Indien (2019, 121). Ledningen vill undvika ett krig då det ses som kostsamt medan officerarna menar att det är ett tillfälle att berika företaget och sig själva. Vår analys kan alltså i sin tur ses som för abstrakt då ytterligare en djupdykning i de olika delarna av företaget kanske skulle krävas för en bättre förståelse. Det är dock vår mening att extrapolering av företagets interna rörelser skulle leda till en för komplicerad analys med avsaknaden av nära till all generaliserbarhet. Vi inser därför svagheten men ser den som en nödvändighet för analysens användningsbarhet.

7.1 Förslag till framtida forskning

Som vi nämner i introduktionen är syftet med denna text att agera som en grund för framtida forskning. De svagheter som tas upp i tidigare stycke kan då ses som en bra start att expandera denna undersökning på. För att öka generaliserbarheten av texten skulle en undersökning som fokuserar på fler fall, kanske de nederländska och franska handelskompanierna, ses som väldigt givande. Vi ser samtidigt också att en mer gedigen expansion av den teori kring transnationella företags påverkan på staters intressen som ett oerhört intressant framtida mål. Även en inkorporering av en fallstudie av ett modernt transnationellt företag skulle hjälpa bygga en starkare bas för generalisering.

8. Referenser

- Ahiakpor, J. C. W. (1985). The Success and Failure of Dependency Theory: the Experience of Ghana. *International Organization*, vol 39, nr 3, 535-552.
- Barnett, R. B. (1980). *North India Between Empires: Awadh, the Mughals and the British, 1720-1801* (1st ed.). University of California Press.
- Bhattacharje, S. B. (2008). *Encyclopaedia of Indian Events and Dates* (6th ed.). Sterling Publishers Ltd.
- Britannica Academic. (1998, 07 20). *East India Company*. Britannica Academic. Retrieved 04 27, 2021, from <https://academic-eb-com.ludwig.lub.lu.se/levels/collegiate/article/East-India-Company/31775/history>
- Bryant, G. J. (1984). The East India Company and the British Army: The Crisis at Madras in 1783. *Journal of the Society for Army Historical Research*, vol 62, nr 249, 13-27.
- Bryant, G. J. (2013). *The Emergence of British Power in India, 1600-1784: A Grand Strategic Interpretation*. Woodbridge.
- Buchan, B. (1994). The East India Company: The Evolution of a Territorial Strategy and The Changing Role of the Directors. *Business and Economic History*, 23(1), 52-61.
- Burchill, S. (2013). Liberalism. In S. Burchill & A. Linklater (Eds.), *Theories of international relations* (5:e ed., pp. 57-88). Palgrave Macmillian.
- Carr, E. H. (1945). *Nationalism and after*. Macmillian.
- Dalrymple, J. (2019). *The Anarchy: The relentless rise of the east india company* (1st ed.). Bloomsbury Publishing.

- The Editors of Encyclopedia of Britannica. (2019, Juni 26). *Mercantilism*. Encyclopedia of Britannica. Retrieved Maj 16, 2021, from <https://www.britannica.com/topic/mercantilism>
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., & Wängnerud, L. (2017). *Metodpraktikan* (5th ed.). Wolters Kluwer Sverige AB.
- Horwitz, H. (1978, Spring). The East India Trade, the Politicians, and the Constitution: 1689-1702. *Journal of British Studies*, 17(2), 1-18.
- Linklater, A. (2013). Marx and Marxism. In S. Burchill & A. Linklater (Eds.), *Theories of international relations* (5:e ed., pp. 113-1337). Palgrave Macmillian.
- Munro, A. (2012, Augusti 29). *Robert A. Dahl*. Encyclopedia Britannica. Retrieved April 27, 2021, from <https://www.britannica.com/biography/Robert-A-Dahl#ref1178984>
- Munro, A. (2013, Mars 6). *State monopoly on violence*. Encyclopedia Britannica. Retrieved April 27, 2021, from <https://www.britannica.com/topic/state-monopoly-on-violence>
- Norborg, L.-A. (n.d.). *Sjuårskriget*. Nationalencyklopedin. Retrieved 05 03, 2021, from <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sju%C3%A5rskriget>
- Renny, D. (1756). *Causes of the Loss of Calcutta 1756*. The British Library Oriental and India Office Collections.
- Reus-Smit, C. (2013). Constructivism. In S. Burchill & A. Linklater (Eds.), *Theories of international relations* (5:e ed., pp. 217-241). Palgrave Macmillian.
- Robins, N. (2012). *The Corporation That Changed The World* (2nd ed.). PlutoPress.
- Strange, S. (1992, Januari). States, Firms and Diplomacy. *International Affairs*, 68(1), 1-15. JSTOR. 2620458
- Svenska Akademiens Ordbok. (1967). *sepoy*. Svenska Akademiens Ordbok. Retrieved 05 06, 2021, from https://www.saob.se/artikel/?unik=S_01923-0051.HJ9X

Sveriges Rikes Lag (J. Munck, Compiler). (2019). Norstedts Juridik.